

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN VERGİ BİLİNÇ DÜZEYLERİNİN FİŞ-FATURA
DUYARLILIĞI İLE İLİŞKİSİ: AKSARAY ÜNİVERSİTESİNDE BİR ARAŞTIRMA**THE LEVEL OF CONSCIOUSNESS FOR COLLEGE STUDENTS RECEIPT OF TAX-
INVOICE WITH SENSITIVITY RELATIONSHIP: A STUDY AT AKSARAY UNIVERSITY**Mehmet Ali DURMUŞ**

Aksaray Üniversitesi, Aksaray/Türkiye

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin vergi bilinç düzeylerinin, fiş fatura duyarlılıkları üzerine olan etkisini incelemektir. Araştırma Aksaray Üniversitesinde 4 yıllık eğitim veren İ.İ.B.F, Mühendislik Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve BESYO'da yapılmıştır.

Araştırmaya çeşitli bölümlerde eğitim gören öğrencilerden tesadüfi olarak 292 öğrenci katılmış olup bunların arasından seçmeli olarak Maliye-Vergi dersi alanlar da değerlendirilmiştir. Veriler anket yoluyla elde edilmiştir ve aralarındaki ilişkiler SPSS 22 paket programında analiz yapılarak yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi, Fiş, Fatura

ABSTRACT

The aim of this study is to search the effects of tax consciousness level of university students over bill awareness. The research was done in Faculty of Economic and Administrative Sciences, Engineering Faculty, Faculty of Science And Letters and Physical Education and Sport Department.

292 students studying in different departments were randomly chosen the students taking finance and tax lessons were also evaluated. Data was collected on survey forms and relationship between them have been interpreted by analyzing.

Keywords: Tax, Receipt of Tax, Invoice

1. GİRİŞ

Devlet, kamu harcamalarını karşılamak için para basma yöntemini kullanabileceği gibi bu yöntemin ekonomik sakıncaları (enflasyon) nedeniyle, gelir elde etmek için farklı yöntemlerin bulunması gerekmiştir. Bu yöntemlerden biri de devletin egemenliğine ve yaptırım gücüne dayanarak elde ettiği vergi gelirleridir.

Kişi veya kurumların elde ettikleri gelir, taşınır veya taşınmaz mallara sahip olma durumu veya ülke sınırlarından içeri sokulan mallara uygulanacak vergiler nedeniyle verginin muhatabı olacak, vergi mükellefi ortaya çıkmaktadır. Vergi mükellefinin vergiyi vermesi gerektiğinin farkında olması, vergi vermeye istekli olması ve nihayetinde vergisini tam ve zamanında ödemesi de vergi bilinci olarak tanımlanabilmektedir.

Vergi bilinci oluşumunun mükellefiyetin başlangıcına bırakılmasının; vergi bilinci oluşum sürecinin uzamasına, vergi ödeme-almanın gecikmesine ve aksamasına neden olması muhtemeldir. Öyleyse, vergi bilincinin henüz mükellefiyet ortaya çıkmadan oluşturulması faydalı olabilecektir. Üniversite de, bireylerin toplum yapısını, toplumdaki hak ve sorumluluklarının farkına vardıkları sosyal ortamlar olması ve artık iş para kazanma ve harcama anlamında bireysel hareket etmeye başladığı zaman dilimi olarak düşünülmesi nedeniyle vergi bilincinin kazandırılması için uygun görünmektedir.

Çalışmanın son bölümünde ise araştırma kapsamında yer alan okullardan elde edilen bulgular analiz edilmiş, yorumlanmış ve elde edilen sonuçlar ışığında önerilerde bulunulmuştur.

2. VERGİ KAVRAMI

Vergi kavramı konusunda mali literatürde pek çok tanım yer almaktadır. Bu tanımlar, tanımı yapan kişinin görüşüne göre farklılıklar göstermektedir. Vergi kavramında meydana gelen bu değişikliklerin sebebi ise; verginin ilk aşamada aynı olarak ödenirken, daha sonraları nakdi bir ödeme şekline dönüşmesidir. İlk olarak verilen vergiler, yöneticilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik iken bunun zamanla kamusal ihtiyaçları karşılamaya yönelik hale gelmesi, alınan vergilerin ekonomik boyutunun yanında, sosyal boyutunun da giderek önem kazanması sayılabilir (Büyükçulcu, 2006).

Literatürde vergi ile ilgili birçok tanım bulunmakta ve tanımı yapanın algısına göre değişebilmekle beraber, en genel ve kabul edilir olan tanım olarak diyebiliriz ki vergi, kamusal hizmetlerin gerektirdiği giderler ile kamu borçları dolayısıyla ortaya çıkan yükleri karşılamak amacı ile devletin egemenlik gücüne dayanarak, karşılıksız olarak, gerçek ve tüzel kişilerden cebri olarak aldığı parasal değerlerdir (Akdoğan, 2011). Tanımdan da anlaşılacağı üzere vergi toplamak devletin egemenlik hakkını kullanmasıyla ortaya çıkmaktadır.

2.1. Vergi Bilinci

Kamu hizmetlerinin finansmanı için en uygun gelir kaynağı vergi ve vergi benzeri gelirlerdir. Bu gerçeğin bireyler ve toplumlar tarafından bilinip, vergi ödevini yerine getirmede istekli olmaları durumu vergi bilinci olarak ifade edilir(Sağlam, 2013).

Vergi bilinci; kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi açısından verginin öneminin farkında olan bireylerin, vergi ile ilgili mükellefiyetlerini tam olarak yerine getirmedeki isteklilik düzeyleri olarak tanımlanır(Taytak, 2010).

2.2. Vergi Bilincinin Önemi

Genel olarak bakacak olursak devletlerin varlığını ve hizmetlerini devam ettirebilmesinin ön şartı güçlü bir ekonomi, güçlü ekonominin şartı güçlü devlet, güçlü devletin ön şartı ise güçlü bir mali yapı dolayısıyla bu yapının en önemli kaynağı olan vergidir (Demir, 2009).

Vergiler çeşitli yollarla toplanabilmekle beraber çağdaş anlamda vergileme için en etkin yöntem beyan usulü olmalıdır. Bu yöntem vergi mükellefi olan kişilerin kendilerini vergilemesi olarak da adlandırılabilir. Beyan yönteminin temellerinde kişinin vergi için durumunu en iyi kendisinin bileceğidir. Ülkemizde de bu yöntem uygulanmaktadır. Bu yöntemin başarılı olabilmesi ise ciddi anlamda kişilerin vergi bilincine sahip olmalarıyla doğru orantılıdır. Vergi sorunlarında önemli bir yer işgal eden vergi uyumu ve sorunlarının çözümleri anlamında da vergi bilinç düzeyi etkin bir rol almaktadır(Tunçer, 2003).

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, dolaylı vergiler ağırlıktadır. Dolaylı vergilerin tespitinde ise önemli kaynaklardan birisi fiş ve faturalardır. Toplumdaki fiş ve fatura duyarlılığı da bu bağlamda vergilerin tespit edilmesinde önemli bir etkiye sahiptir(Yenigün, 2012).

Vergi bilincinin önemi ise sadece verginin ödenmesi olarak düşünülmemelidir. Vergi bilinci aynı bağlamda mükellefin ödenen verginin harcanma yerlerinin denetimi kapsamında da olan bir kavramdır. Literatürde, vergi muhatabı olan kişilerin beyanına dayalı yöntem ile vergilendirme sistemlerinde, kişisel tercih olarak doğruyu beyan etmelerini sağlayan faktörler ve bu kişilerin beyanları (vergi ödeme istekliliği) olarak da ifade edilebilir. Mali fedakârlıklarda bulunması öngörülen kesimlerin sahip olmaları gereken bilinç düzeyi ile birlikte yönetme ve yönlendirme görevi verilenlerin bilinç düzeyinin konu içinde değerlendirilmesi gerekir, çünkü söz konusu kesimler iç içe bulunmaktadır(Taytak, 2010).

2.3. Vergi Bilincinin Oluşmasına Etki Eden Faktörler

2.3.1. Kişisel Faktörler

Bu bölümde vergi yükümlülerinin vergiyle ilgili davranışlarına etki eden öznel değişkenler ele alınacaktır. Demografik faktör olarak kişinin yaşı, cinsiyeti, medeni hali, mesleği veya meslekteki sektör sınıfı gibi farklılıklar da etkin rol alabileceğine karşın bağımsız değişkenlerdir ve bunların vergi bilinç ve fiş fatura duyarlılığına etki edebilmektedir.

Yapılan bazı çalışmalarda yaşı ilerleyen bireylerin vergi bilinçlerinin daha yüksek olduğu, dolaylı olarak kamusal alanları daha fazla kullanmanın da bu durumda bir etki olabileceği varsayımları da vardır(Özdemir & Ayvalı, 2007). Bunun yanı sıra yapılan farklı çalışmalarda gençlerin vergi uyumunun daha az olduğunu orta ve yaşlılarda ise vergi uyumunun arttığı bulguları da bulunmaktadır(Zorlu, 2012).

Kişisel farklılıklara ilişkin yapılan bazı araştırmalar göre ise kadınların erkeklerden daha yüksek vergi düzeyine sahip oldukları bulguları da bulunmaktadır(Chung, 2004). Toplumdaki eğitim seviyesi arttıkça vergi uyumunun da artması beklenirken(Aktan & Çoban, 2006), eğitim düzeyi yüksek bireylerin vergiden kaçınma eğilimlerinin arttığı da gözlemlenmiştir. Ayrıca gelir düzeyindeki artışın da vergi hassasiyetini arttırdığı bulgular da bulunmaktadır(Yeniçeri, 2005).

Demografik faktör olarak kişinin ırkı, mesleği yaşı yada medeni hali de etken olabilir. Mesela icra edilen mesleğin zorluğu da bir etken olabilir. Sıcak bir atölyede ağır iş yapan bir tornacının, klimalı salonda beyaz eşya satan kişi ile de vergi uyumu değişebilir, yalnız literatürde bu türden çalışma eksikliği de bulunmaktadır.

Medeni durum olarak; evli kişilerin bekar oranlara göre vergi kaçırma eğilimi yükselmektedir. Bunun nedeni ise evli olan kişilerin maddi sorumluluk ve gelecekle ilgili planların daha fazla olması ve gelir azalmasına olan tahammülünün daha az olmamasıdır.

Nitekim yapılan çalışmalar sonucunda İngiltere ve İskandinav (Nordik) Anglo- Sakson ülkelerde, vergiye uyum düzeyi yüksek bulunmuş, buna karşın Cermen ırkından olan Almanya ve Latin ırkından olan Fransa ve İspanya'da vergiye uyumunun düşük olduğu saptanmıştır(Tunca, 2011:24).

Vergi yükümlülerinin gelir ve servet seviyeleri birbirinden farklı olabildiğinden vergilendirmede bu farkların göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Herkes mali durumu ölçüyle vergilendirilmesi vergi adaletine daha uygundur. Ödeme gücünü gösteren ölçek olarak gelirler, malvarlığı ve harcamalar değerlendirilmektedir. Due ise bu ölçeklerin yeterli olmadığı, sadece bu ölçülerle mali gücünün ölçülemeyeceğini belirtmektedir. Due'ye göre: durumu daha iyi olanların fazla vergi vermeleri tam bir adalet ifade etmemekte olup, bu daha iyi olan durum neye göre belirlenecek ve vergi farklılaştırılacağı önemlidir(Çiçek veDiğ, 2008). 1982 Anayasasında "*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi vermekle yükümlüdür.*" (Buyrukoğlu, 2012: 4) ifadesi vardır. Vergilerin ödenme gücüne sahipliğin dikkate alınarak alınması anayasa tarafından belirlenmiştir.

Vergilerin, mükellefin ilk anda satın alma gücünü azaltması ve tasarrufunu kısması nedeniyle, mükellefler vergi ödemeyi fedakarlık saymaktadır. Vergi ödemesi nedeniyle mükellefin ekonomik gücünde azalma görülerek, bu azalmadan dolayı baskı hissi oluşmaktadır. Bu olaya verginin subjektif yükü yada tazyiki denilmektedir. Hissedilen baskıda, vergi sisteminin oluşumu ve ülkelerin ekonomik-siyasi yapı da önem taşır.

Vergi mükelleflerinin eğitim düzeylerinin yüksek olması onlardaki vergi bilinci ve ahlakının yerleşmiş olması gerektiğinin bir göstergesidir. Ancak bu ilişki her zaman doğru orantılı değildir.

Vergi mükellef olan kişilerin devlete olan bağlılığı vergi uyumu anlamında ve vergi bilinci oluşturulmasında doğru orantılı ilerlemektedir(İpek & Kaynar, 2009). Devlet varlığı olmalıdır şeklinde düşünen ve devlet faaliyetlerini zorunlu olarak düşünenlerin çoğunlukta olduğu toplumda vergi bilinci yükselmesi olduğu ve vergiye uyumun kolaylaşması mümkündür(Hazman, 2009).

Devlet bağılılığı devletin olması gereken nitelikleri yerine getirmesiyle de ilgilidir ve bunun ölçeği subjektif olarak kişiden kişiye değişebilir(Çiçek, 2006: 60).

Devlete duyulan bağılılığın etkisi olduğu gibi devleti yönetenlerin tercihleri de vatandaşların vergiye bakış açılarını etkilemektedir. Siyasi iktidarların aldıkları kararların bir kısmı da vergilerle ilgili olduğu için toplumun bu kararlardan etkilenmesi doğaldır. iktidarların vergilerin oranları, sayısı, istisna gibi uygulamaların kapsamalarını değiştirmeleri veya denetimsel işlevleri tam olarak yerine getirmemeleri toplumun hissettiği vergi yükünü etkilemektedir. Hatta hükümetteki partiyemuhalif olan mükelleflersadece bu hükümete tepki maksadıyla vergiödememenin de yollarını arayabilir(Biyan, 2014).

Yüksek gelirli yükümlüler gelir düzeylerininartmasından kaynaklıödemesi gereken verginin de artmasinedeniyle, düşük gelirliolan kişilerden daha yüksek vergi kaçırma niyetinde olabilmektedirler(Çelikkaya, 2002).

Vergi uyumu ve bilinci noktasında vergi mükelleflerinin diğer mükelleflere bakışları ve kamu harcamalarına bakış açıları da önem taşıyabilmektedir.

2.3.2. Çevresel Faktörler

Vergi sistemi mükellefler üzerinde çeşitli etkiler bırakabilmektedir. Vergi adaleti, vergi afları, vergi sisteminin uygulamaları, vergi oranları ve vergi kanunu gibi hususlar mükelleflerin psikolojilerinde etkili olabilmektedir.

Vergi adaleti; vergilemenin adillik ilkesi temelindedir. Sosyal adaletin sağlanmasında sosyal politika aracı olarak vergiler önem taşımaktadır. Sosyal devletler tarafından geliştirilen vergi sistemlerinde gelir dağılımındaki eşitsizliklerin önüne geçilmesi ve böylece vergi adaletinin sağlanması amaçlanır (Çiçek ve Diğ, 2008).

Vergi kanunlarının anlaşılır şekilde hazırlanmaması ve sık sık değişiklikler yapılması bireylerin bu durumdan rahatsız olması ve doğru beyanda bulunmama eğiliminde olmalarına neden olabilir, bu da vergi kaybının oluşmasına neden olacaktır. Vergi mevzuatındaki karmaşıklık sadece mükellefleri değil denetim elemanları ve vergi yargısı içinde güçlük doğuracaktır (Biyan, 2014).

Genel olarak kişilerin vergi karşısındaki tepkilerinin önemli bir etkeni de toplamda oluşan vergi yükü ve oranlarıdır. Yüksek vergi oranları, bireylerin satın alma gücünü doğrudan etkilediği için, vergi direncinin oluşmasını tetikleyici bir nedendir(Demir, 2009).

Vergi affı, vergi kanunlarının gereğini yerine getirmeyenlere getirilen cezanın ortadan kalkmasıdır. Bu aflar ceza yemiş ve vergiden kaçmak isteyen kişilere yeniden devletle barışma imkanı da sağlayabilir. Yalnız bir ülkede vergi affının çok uygulaması da vergilendirmede belirlilik ve adalet ilkelerine zarar vermekte, bu durum nedeniyle mükelleflerin vergi bilinci olumsuz etkilenmektedir. Sık çıkarılan vergi afları nedeniyle vergisini ödemek istemeyen vergi bilinci zayıf kişiler, kolaylıkla risk alma eğilimi içinde olmaktadır. Diğer yandan, vergi bilinci yüksek ve vergi ödeme isteği yüksek olan dürüst mükellefler çıkarılan aflardan zarar görmektedir. Çünkü adeta vergisini zamanında ödediği için cezalandırılır bir duruma sokulmaktadır. Böyle bir gelişme ise vergi idaresinde çalışanların motivasyonunu olumsuz etkileyebilir(Aygün, 2012).

Vergi kaçakçılığının önlenmesinde vergi cezalarının caydırıcı etkisi yadsınamaz. Bu yüzden zamanında yapılan denetim ve incelemelerin faydasını maksimize etmek için cezai uygulamalardan faydalanılabilmektedir. Yapılan vergi denetimlerindeki temel amaç kişilerin yasaya uygun hareket etmeye yöneltmesidir (Yenigün, 2012).

2.4. Mükelleflerin Vergi Karşısındaki Olumsuz Davranışları

Ülkelerde vergi mükelleflerin vergi uyum düzeyinin düşüklüğü, vergiye karşı olumsuz tepkilerin doğması, devletlerin önemli bir finansmanı olan vergi gelirinin azalmasına, denetim maliye tartışına

ve veri mükellefi-vergi idaresi ilişkilerinin bozulmasına neden olabilir. Vergi uyum sorununda bir çok olumsuz yansıması olabilir. Bunlar Pasif veya Aktif şekillerde görünebilirler.

2.4.1. Vergiye Karşı Pasif Tepkiler

Vergiye karşı pasif tepkiler; Aylaklığı Tercih Etme(ikame etkisi), Tüketimi Kısma, Yatırımdan Vazgeçme, Verginin Yansıtılması, Vergiden Kaçınma, Oy Kayması, Baskı Gruplarından Yardım isteme, beraber hareket etme, Geç Ödeme, Vergi Grevi, Göç gibi şekillerde meydana gelmektedir.

Aylaklığı Tercih Etme(ikame etkisi) :Vergi mükellefi olan kişilerin vergi ödememek için daha az çalışması olarak tanımlanır.

Tüketimi Kısma veya Tasarruftan Vazgeçme; Vergi oranlarındaki artış sonucu mükelleflerin kullanılabilir gelirlerinde bir azalma meydana gelir. Bu azalmaya bağlı olarak mükellefler tüketim ve tasarrufu kısma gibi davranışlarda bulunabilirler. Tüketim ve tasarrufu kısma eğiliminde bulunan mükellef marjinal tüketim eğiliminin yüksekliği ölçüsünde ya tasarruflarını kısacak ya da tüketimden vazgeçecektir.

Yatırımdan Vazgeçme: Mükellefin pasif tepki olarak vergi maliyetinden dolayı yatırımdan vazgeçmesidir. Bu risk unsuruna rağmen yatırımı cazip yapan kar oranları da vergi nedenleriyle azalması halinde yatırımcının gözündeki cazibesini kaybederek yatırımdan vazgeçebilir.

Verginin Yansıtılması: Vergi ödeyen mükelleflerin ödediği vergiden kurtulmak için yollardan birisi, piyasanın değişim mekanizmasından yararlanarak yükü başkasına aktarmaya çalışmaktır. Doğal olarak, bunun yapılabilmesi için temel koşul, halkalar arasında bağı yaratan değişim mekanizmasının varlığıdır (Tüfekçi, 2010).

Vergiden Kaçınma: Verginin oluşmasına neden olayın gerçekleştirilmeyerek vergi ödememe vergiden kaçınma olarak tanımlanabilmektedir. Mükellefler vergiyi oluşturan sebebi yapmazlarsa vergi de oluşmaz(Tüfekçi, 2010).

Oy Kayması: Hükümetteki partilerin vergi ile ilgili düzenlemelerden hoşnut olmayan vergi mükellefi olan vatandaşlar seçimlerde tercihlerini değiştirerek hükümetin gücünün azalmasına ilişkin oy kayması oluşturabilirler.

Baskı Gruplarının Yardımını isteme ve beraber hareket etme: Vergi mükellefi olan kişiler yönetime maddi-manevi etkisi olan kişilere yaptıkları baskı ve birlikteliklerle istedikleri düzenlemelerin yapılmasını sağlama durumlarıdır.

Geç Ödeme: Borcun geciktirilmesi, özellikle yüksek enflasyonun yaşandığı ülkelerde borçlunun elinde nakit bulundurduğu için fayda sağlamaktadır. Enflasyon dönemlerinde elde tutulan vergi borcu, yüksek getiri sağlayan finansal araçların kullanılmasıyla daha fazla kazanç elde edilebilir ve böylece vergi borcu ödenmiş olur. Ancak, vergi borcunun geciktirilmesi alışlagelmiş yükümlü davranışlarından farklılık göstermektedir. Borcun ertelenmesi yasalara aykırı olmadığı için vergi kaçakçılığından farklıdır. Ayrıca daha az vergi ödemeye sebebiyet vermemesi nedeniyle vergiden kaçınmadan da farklıdır.

Vergi Grevi: Devlet her zaman vergilendirme yetkisini istediği şekilde kullanamayabilir. Çünkü mükelleflerin vergi bilinçleri, vergiye karşı tepkileri aynı olmayabilir. Bazen de vergiye karşı toplumun belli bir kesiminin karşı çıkması söz konusu olabilir. Vergi karşısında kendilerini iyi örgütlemiş toplumlar, birlikte hareket ederek daha dirençli olabilirler. Kişiler vergiye karşı eylemlerini yasalara uygun olarak yerine getirebilirler. Vergi grevi toplumun belirli bir kesiminin yasalara uygun olarak vergiye karşı gerçekleştirdiği toplumsal bir eylemi ifade eder(Tunca, 2011).

Vergi Cennetlerine Göç : Vergiden pasif kaçınma yollarından biri de vergi cennetlerine göç etmektir. Vatandaşlar vergi veya oranlarından rahatsızlık oranlarının artması halinde özellikle dünyanın küreselleşmesiyle birlikte bu kapıyı açmış oldu.

2.4.2. Vergiye Karşı Aktif Tepkiler (Vergi Kaçırma)

Tanımı konusunda ortak bir görüş sağlanamayan vergi kaçakçılığı kavramı, en kısa tanımıyla; vergi yasalarına uymayarak, vergi tutarının düşürülmesi ya da hiç ödememesidir.

V.U.K. m.359'da kaçakçılık suçu olarak tanımlanan fiiller şunlardır;

- ✓ Defter ve kayıtlarda muhasebe hileleri yapmak
- ✓ Gerçek olmayan kişiler adına hesap açmak
- ✓ Defter, kayıt ve belgeleri gizlemek ya da bunlarda tahrifat yapmak
- ✓ İçeriği bakımından yanıltıcı belge düzenlemek ya da bunları kullanmak
- ✓ Anlaşmalı olmayan matbaalarca belge basmak ya da bu belgeleri kullanmak

Vergi kaçakçılığı bir suç teşkil eder, bu yüzden de cezai bir yaptırım gerektirir. Eğer devlet, bütçe açıklarını yeni vergilerle değil de emisyon yoluyla kapatmaya karar verirse, bu defa da fiyatlar yükselir ve vergi kaçırın mükellefler yüzünden, vergi kaçırmayanların satın alma gücü düşmüş olur(Aktan & Çoban, 2006).

3. TÜRKİYE'DE VERGİ BİLİNCİ DÜZEYİ

3.1. Türkiye'de KayıtDışı Ekonomi ve Vergi Kaybı

Kayıt dışı ekonomi, kamunun denetimi dışında kalmış ekonomik faaliyetlerolarak tanımlanabilir. Vergi bilincine sahip olmayan Kişi-Kurumların ekonomik faaliyetlerikamu kurumlarının denetiminin dışında olmasının sebebi vergi kaçırma isteğidir. Kayıtların dışında kalan ekonomi, gelişmiş ve gelişmekte olanülkeler için kritik toplumsal sorun olarak düşünülmektedir. Kayıt dışılık vergi gelirlerine ve ülkenin maddi gücünde büyük bir kayba neden olmaktadır(Hazman, 2009).

3.2. Türkiye'de Vergi Bilincini Geliştirme (Müfredat) Çalışmalarının Genel Görünümü

Vergi bilincini geliştirme amacıyla 2008 yılında hazırlanan eylem planında, üniversite okullarında 3, 4 ve 5. sınıflara ek olarak 6, 7 ve 8. sınıflarda da vergi bilincinin geliştirilmesine ilişkin hedefler belirlenmiş (GİB, 2011:19), bu hedefler gerçekleştirilerek üniversite tüm sınıflarında vergi bilinci konusu aşamalı olarak işlenmeye başlanmıştır.

Halen üniversitede Hayat Bilgisi dersi için öğretim programında sorumlulukların aile ve devlete bağlılık amacıyla insan hakları ve vatandaşlık konu başlığı altında vergi bilincini geliştirmeye yönelik etkinlikler yer almaktadır. "İnsan Olma Sorumluluğum" olarak adlandırılan etkinlikle kamu mallarına zarar verilmemesi, vergi verilme gereği ve sorumlulukları yerine getirmenin ülke sevgisi için bir gösterge olduğu üzerinde durulacağı ifade edilmektedir.

Buna ek olarak ise bazı sempozyumlar ve İ.İ.B.F gibi bazı bölümlerde seçmeli kamu maliyesi dersleri verilmekte ve bu yolla vergi bilinç düzeyi yükseltilmeye çalışılıyor.

3.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmada Aksaray üniversitesi öğrencilerinin vergiyi tanımlama ve vergiyi algılama düzeyleri, verginin gerekliliği, devletin niçin vergi aldığı, niçin vergi verilmesi gerektiği, vergisini ödeyen ve ödemeyenlere bakış açısı alt başlıklarında değerlendirilen vergi bilinci düzeyi ve vergi bilinci düzeyinin öğrencinin sosyo-demografik özelliklerine göre değişimi incelenmiştir.

3.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin vergi kavramını nasıl bildikleri ve bilinç düzeyi ile bu düzeyin davranışlarda fiş ve fatura alma duyarlılığı şeklinde tezahür edip etmediği, sahip oldukları vergi bilinci düzeylerinin sosyo-demografik durumlarına göre farklılaşma durumunu ölçme amacıdadır.

Bu araştırma sonuçları, potansiyel vergi mükellefi olan gençlerin vergi bilinçlerini ortaya koymayı ve beyan usulüne göre vergilemede en önemli etken olan vergi bilinç düzeylerinin artırılmasına yönelik araştırmalara yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Çalışmada amaca yönelik olarak test edilen hipotezler ve bunlara bağlı alt hipotezler aşağıdaki gibidir.

H1: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir.

H2: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri yaşlarına göre farklılık göstermektedir.

H3: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri okudukları sınıflara göre farklılık göstermektedir.

H4: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri okudukları fakülteye göre farklılık göstermektedir.

H5: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri vergi dersi alıp almamalarına göre farklılık göstermektedir.

H6: Öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri fiş ve fatura alma duyarlılığına göre farklılık göstermektedir.

Bu çalışmada, öğrencilerin vergi bilinci düzeyleri ve fiş fatura duyarlılık düzeyleri tespit edilmeye çalışılırken aynı zamanda yaş, cinsiyet gibi demografik özelliklerinin yanında ikamet yeri ve gelir düzeyi durumları gibi sosyo-demografik özelliklere göre vergi bilinci düzeyinde farklılık olup olmadığının tespit ediliyor olması da vergi bilincini etkileyen demografik ve sosyo-ekonomik etkenleri ortaya koymaktadır

3.5. Araştırmanın Önemi

Vergi bilinci; vergiyi ödeyenin verginin farkında olması, verginin kamu ihtiyaçları için toplandığına inanılmasıdır. Vergi bilinci sadece vergiyi ödeyen kesim için değil, toplumu oluşturan en küçük bireylerde dahi oluşması gereken bir olgudur.

Vergi bilincinin sağlanmasıyla devletin temel gelir kaynağı olan vergi devamlılığı korunacaktır.

Vergi bilinci sağlanmış gelişmiş toplumlarda, bu bilincin oluşmasında bireylerin kamu hizmetlerini en iyi şekilde almalarının da etkisi bulunmaktadır. Bu yönüyle vergiyi ödemek, vergi bilinci oluşmuş mükellef için bir yük olmaktan çıkmaktadır. Ödediği verginin genel anlamda karşılığını aldığına inanan mükellefin de vergiye karşı olumsuz davranışlarda bulunmaması beklenmelidir(Alkan, 2009). İleride vergi mükellefi olacak olan gençlerin vergi ve verginin ödenmesi konusunda düşünce ve eylemlerinin bilinmesi; oluşması hedeflenen vergi uyumu noktasında bilgi sağlayabilir. Ayrıca, etkin ve yetkin sistemli vergi meydana getirmek için vergi mükelleflerinde ve genel olarak toplumu oluşturan bireylerde oluşturulacak vergi bilinçlenmesiyle sağlanabilecektir.

Ülkemizde vergi bilinci düzeyi ve yaygınlığı ile ilgili az sayıda; vergi bilinci henüz oluşmakta olan üniversite öğrencileri ile ilgili az sayıda araştırma yapılmıştır.

Bu konudaki bilimsel bilginin yetersizliği, araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

3.6. Araştırmanın Varsayımları

- ✓ Ankete katılan üniversite öğrencilerinin verilen ölçekleri yönergeye uygun yanıtladıkları, duyu ve düşüncelerinde samimi olup gerçek durumu yansıttıkları varsayılmaktadır.
- ✓ Vergiye karşı tepkilerin üzerinde kültürel, sosyal ve ekonomik faktörlerin etkili oldukları varsayılmaktadır.
- ✓ Üniversite öğrencilerinin vergi bilinç düzeyine eriştikleri varsayılmaktadır.
- ✓ Potansiyel vergi mükellefi olan öğrencide vergi bilincinin oluşması durumunda vergi ödeme zamanı geldiğinde vergiye uyum gösterecekleri varsayılmaktadır.
- ✓ 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Aksaray ilinde üniversite öğrencilerinin vergi ile ilgili genel bilgileri bildikleri varsayılmaktadır.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada, veri toplama yöntemi olarak, Aksaray ilindeki tüm üniversite öğrencilerine ulaşmanın, zaman ve finansman kaynaklarının yetersiz olmasından dolayı, tamsayım yöntemi yerine, basit rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla belirlenen ana kütle büyüklüğü, kullanılan örnekleme yöntemi, örnekleme hacminin nasıl belirlendiği, belirlenen örneklem hacmi yöntem bölümünde açıklanmaktadır.

Türkiye'nin diğer illerinde yapılacak benzer çalışmaların farklı sonuçlar doğurması olasıdır.

3.8. Tanımlar

Vergi: Devletin egemenlik hakkına dayanarak, cebren ve karşılıksız olarak, kamu giderlerini karşılamak üzere aldığı ekonomik değer olarak tanımlanmaktadır.

Vergi bilinci: Devletin yerine getirmesi gereken kamusal işlerin giderlerini karşılamak için, vatandaşlardan, kazandıkları gelirlerden veya malvarlıklarından yasalarca belirtilen şekillerde katkıda bulunmaları gereğini, fark etmeleri, bilmeleri ve hatırlayarak davranışa dönüştürme yeteneğine sahip olmalarıdır (Edizdoğan ve Diğ , 2011).

3.9. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin vergi bilinci düzeylerini tespit etmek amacıyla genel tarama modeli kullanılmıştır.

3.10. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Aksaray üniversitesi merkez kampüsünde eğitim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Aksaray üniversitesinde 4 yıllık eğitim veren Mühendislik fakültesi, İ.İ.B.F, Fen Edebiyat Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve kampus bünyesinde eğitim veren Beden Eğitimi Spor Bölümü Meslek Yüksek okulunda öğrenim gören öğrenciler arasında yapılmıştır. Örneklem hacminin 292 olup alan araştırması yapılmıştır. Araştırma sınırlılıklarında değinildiği gibi ana kütleinin tamamına ulaşılması mümkün olmadığından tesadüfi örnekleme tekniğine göre örneklem seçimi yapılmıştır.

3.11. Verilerin Toplanması

Potansiyel vergi mükellefleri olarak adlandırılan gençlerin mevcut vergi bilinci, yetiştirildikleri ailenin ve eğitildikleri eğitim kurumlarının da vergi bilinci düzeyini göstermektedir. Gençlerin günümüzde edindikleri olumsuz bilinç ve bu bilincin oluşmasını etkileyen faktörlerin tespiti, yakın gelecekte mükellef olmaları durumunda vergiye karşı tepkilerin engellenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmada “anket yoluyla bilgi toplama” yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları ve ölçek, ilgili literatürün (kitap, makale, tez, internet) taranması ve daha önce yapılmış benzer çalışmaların incelenmesi sonucu, çalışmanın teorik içeriğine uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik testleri yapılmış olan (Alkan, 2009) tarafından hazırlanan, üniversite öğrencilerinin vergi bilinci düzeyini ölçmede kullanılan anketler kullanılmıştır. Fiş ve fatura duyarlılığı için ise (Ayvalı, 2007) tarafından hazırlan .anketten faydalanarak muhatap kitlenin demografik özelliklerini de ölçen bir anket formu oluşturulmuştur.

Anketin birinci bölümünde öğrencilerin vergi bilinci düzeylerini ölçme amaçlı, çoktan seçmeli 30 soru ve 5’li Likert ölçeğine (tamamen katılıyorum, katılıyorum, karasızım, katılmıyorum ve hiç katılmıyorum) göre hazırlanan sorular bulunmaktadır. İkinci bölümde ise öğrencilerin fiş ve fatura duyarlılığını ölçmek için 12 soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise Sosyo-Demografik ve eğitim farklılıklarını ve vergi eğitimlerini sorgulayan 9 soru olmak üzere toplan 47 soru bulunmaktadır. Ankete katılan öğrenciler; anket sorularına verecekleri cevaplarının ve vergi ile ilgili düşüncelerinin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı, doğru ya da yanlış cevap olmadığı soruları kendi düşünceleri doğrultusunda cevaplamalarının istendiği, sonuçları toplu olarak analiz edileceği ve düşüncelerinin kesinlikle açıklanmayacağı yönünden rahatlatılmıştır.

Toplanan anketlerden elde edilen veriler SPSS 22.0 paket programına girilerek yapılan ölçümün güvenilirlik ve geçerlik testleri gerçekleştirilmiştir. Güvenirlik analizinde Cronbach alfa, geçerlik analizinde yapı geçerliği yöntemlerinden iç tutarlık analizi kullanılmıştır. Güvenirlik, bireylerin test maddelerine verdikleri cevaplar arasındaki tutarlılık olarak tanımlanabilir. Güvenirlik, testin ölçmek istediği özelliği ne derece doğru ölçtüğü ile ilgilidir. Test maddelerine verilecek cevapların ikiden fazla olması durumunda Cronbach alfa testi kullanılır. Hesaplanan güvenilirlik katsayısının 0.70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk

ve Diğ 2011). Bu çalışmada kullanılan ölçeğin likert tip sorular kısmına uygulanan güvenilirlik analizi sonucu 0,82 olarak bulunmuştur. Bu sonuç da sosyal bilimlerde araştırmalarda aranan 0.7 den yüksek olduğundan güvenilir olarak düşünülmektedir.

Cronbach's Alpha	N of Items
,82	30

3.12. Verilerin Analizi

Ölçek sorularına verilen cevapların ortalamaları hesaplanmış, vergi bilincini ölçmeye yönelik soruların sosyo-demografikve eğitim farklılık gibi özelliklerine göre karşılaştırmalarda iki gruplu değişkenler için bağımsız iki örneklem t testi, ikiden fazla gruplu değişkenler için normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda anova testi kullanılmıştır. Bağımsız iki örneklem t testi iki bağımsız örneklem ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını sınamak amacıyla geliştirilmiştir. Anova testi ise bağımsız iki örneklem t-testinin genelleştirilmiş halidir. Bağımsız (Büyüköztürk ve Diğ 2011).

Sonuçlar Microsoft Office Word 2007 programı ile tablolaştırılarak bulgular ve yorumlar kısmında değerlendirilmiştir. olduğunca orantılı dağılım amaçlanmıştır.

3.13. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın verileri ve analizleri:

Tablo 1: Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Kadın	182	62
Erkek	110	38
Toplam	292	100

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi çalışmamıza katılan öğrencilerin 182 (% 62)'si kadın olup, 110 (%38)' i erkektir.

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı- Vergi Bilinci

Cinsiyet	Sayı	Ortalama	F	Sig-(2-Teiled) Anlamlık
Erkek	110	107,5	,427	,032
Kadın	182	96,4		

Cinsiyet ile vergi bilinç düzeyleri arasındaki ilişkinin tespiti amacıyla yapılan Bağımsız örneklem T-testi sonucunda anlamlılık düzeyinin 0.05'den küçük olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Ortalamalar da dikkate alındığında bu farkın kadınların vergi bilinç düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3: Yetişkinlik Durumu

Yaş	Sayı	Yüzde
20'nin Üzeri	196	67
20'nin Altı	96	33
Toplam	292	100

Öğrencilerin yaşlarının 20 ve üzeri olarak iki grup olarak değerlendirilme yapılmış olup, 20'nin üzerinde olanlar 196 (%67)'si ve yaşı 20'nin altında olanlar ise 96 (%33)'ü oluşturmaktadır.

Tablo 4: Anlamlılık Düzeyi

	Yaş	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig-(2-Teiled) Anlamlık
P	20'nin Üzeri	196	102,1	9,486	,312	,047
	20'nin Altı	9196	98,3	13,789		

* Vergi Bilinç ölçeği 30 adet soru üzerinden, %95 anlamlılık düzeyi ile değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi anlamlılık 0.05 küçük olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. ortalamalardan anlaşılacağı gibi yaşı 20'nin üzerinde olanların vergi bilinç düzeylerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 5: Öğrencilerin Sınıf Dağılımları

Sınıflar	Sayı	Yüzde
1.Sınıf	51	17.6
2.Sınıf	86	29.1
3.Sınıf	127	43.5
4.Sınıf	28	9.8
Toplam	292	100

Öğrencilerin sınıflarına ilişkin olarak yapılan sorularda öğrencilerin 1. sınıflar 51 (%17.6) kişi, 2. sınıflar 86 (%29,1)'u olup, 3. sınıflar 127 (%43.5)'ü ve 4. sınıflar 28 (%9.8)'ini oluşturmaktadır.

Tablo 5: Sınıf – Vergi Bilinci İlişkisi

Sınıflar	Sayı	Ortalama	F	Sig.	Farkın Kaynağı
1.Sınıf	51	96,1125	2,472	,042	Artan oranlar
2.Sınıf	86	98,4265			
3.Sınıf	127	101,0161			
4.Sınıf	28	105,1574			

Öğrencilerin yaş ve sınıf oranlarının doğru orantı ile arttığı düşünüldüğünde, yukarıdaki anova testi sonuçları ve yaş ile yapılan analizi doğrulamış ve sınıf sayısı yükseldikçe vergi bilinç oranları da artmıştır.

Tablo 6: Fakültelere Göre Öğrenci Dağılımı

Fakülteler	Sayı	Ortalama	F	Sig.	Farkın Kaynağı
İ.İ.B.F	55	104,2	4.85	,058	Fark yoktur.
Mühendislik	62	97,8			
Eğitim	63	98,2			
Fen Edebiyat	62	97,4			
B.E.S.Y.O	50	99,2			

Öğrencilerin okudukları fakülteler açısından ise yapılan anova testi ve yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi anlamlılık katsayısı 0.05'den büyük olduğu ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilememiştir.

Tablo 6: Vergi Dersi Alma Durumu

Vergi ile ilgili Ders Aldınız mı	Sayı	Yüzde
Evet	112	41.7
Hayır	180	61.3
Toplam	292	100

Araştırmamızda kritik öneme sahip olan sorulardan biri de vergi ile alakalı ders alınmasına göre öğrencilerin 112 (%38.3)'ü vergi dersi aldığı ve 180 (%61.7)'si ise vergi dersi almamıştır. Araştırmada kasıtlı olarak Maliye bölümleri verginin fazlaca içinde olduğu ve tüm gençlerin maliye bölümü

okuma şansı olmamasından kaynaklı olarak dahil edilmemiştir. Araştırmadaki maliye dersi kısıtı olarak önce de bahsedildiği gibi seçmeli alınan derslerden bahsedilmektedir.

Tablo 6: Vergi İle İlgili Ders Alma Durumu

Vergi ile İlgili Ders Aldınız Mı	Sayı	Ortalama	Standart Sapma	F	Sig-(2-Teiled) Anlamlık
Evet	112	102,59	9,3462	,425	,027
Hayır	180	98,3	13,8173		

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi anlamlılık 0.05'den küçük olduğu ve bu iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bu farkın hangi yönde olduğu noktasında ise ortalamalara bakıldığında ise maliye dersi alanların vergi bilinç düzeyleri daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmanın asıl sorusu olan vergi bilinç düzeyinin fiş-fatura duyarlılığına olan ilişkisinin belirlenmesi amacıyla regresyon testi yapılmıştır.

Tablo 6: Vergi Bilinci ve Belge Alma İlişkisi

Vergi ile ilgili Ders Aldınız mı		
Vergi Bilinci Toplam		,78
Pearson Correlation	30	+0.82
Sig.(2 Tailed)		
Toplam	292	

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi vergi bilinci, fiş-fatura duyarlılığının %78'sini açıklamaktadır. Bu oranın 0.7'nin üzerinde olması ise kayda değer olduğunun bir göstergesidir. Bu açıklamanın etkisi ve yönünün araştırılması amacıyla ise pearson korelasyon testi yapılmıştır. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi +%82 olup vergi bilinç düzeyi yükselen bireylerin fiş-fatura duyarlılığının da arttığı açık olarak görülebilmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızın amacında da belirtildiği gibi ülkemizde beyan usulüne göre vergilendirme yapılmaktadır. beyan usulü vergilemede kişilerin kendilerinin gönüllü olarak bu beyanı yapması için vergi bilinç düzeyleri büyük önem taşımaktadır.

Vergilemede önemli noktalardan birisi de vergi için önemli kabul edilen fiş-fatura gibi belgelerdir. Bu belgeler ise her işletmede standart olarak verilmemektedir. Bu noktada ise müşterinin bilinç düzeyi devreye girmekte ve istemesi gerekmektedir ve bu kanuni olarak da zorunluluktur.

Çalışma sonucu olarak vergi bilinci yükselmesi devletin vergi geliri ve vergi toplama maliyetleri için olduğu gibi aynı zamanda belge istenmesi ile de kayıt dışı ekonominin önlenmesine katkı sağlanabilir. Böylece öğrencilerin vergi dersi almaları vergi bilinçlerini, dolaylı olarak da kayıt dışı ekonomiyle mücadele anlamında da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma sonucu olarak ileriki çalışmalarda örneklem sayısı ve artırılarak yada nitel çalışmalarla ayrıntılar ortaya koyulması daha yararlı olabilir. Uygulamacılar açısından ise vergi muhatabı olan kişilere verginin önemi daha fazla vurgulanarak vergi uyumunun yükselmesine katkıda bulunulacağı düşünülebilir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, A. (2011). *Kamu Maliyesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Aktan, C. C., & Çoban, H. (2006). *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi Perspektiflerinden Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları Belirleyen Faktörler*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Aktan, C. C., & Çoban, H. (2006). *Vergileme Ekonomisi ve Vergileme Psikolojisi Perspektiflerinden Vergiye Karşı Tutum ve Davranışları Belirleyen Faktörler*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Alkan, A. (2009). Vergi Bilinci ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükellef Davranışlarının Tespiti: Zonguldak İli Örneği. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aygün, R. (2012). Vergi Afları ve Vergi Uyumuna Etkisi. *Vergi Dünyası Dergisi* (369), 88-92.
- Biyan, Ö. (2014). Vergilemenin Nihai Niteliğinden Sapmasının Siyasal, Ekonomik ve Sosyal Nedenleri. <http://www.bayar.edu.tr/~iibf/sakinc/KamuMaliyesi/OzgurBiyan.pdf>.
- Büyükçulcu, U. (2006). Kurumlar Vergisinin Şirketlerdeki Vergi Yükü Üzerine Bir Değerlendirme Isparta Örneği. Isparta: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, K., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Chung, J. (2004). The Effect of Friendly Persuasion and Gender on Tax Compliance Behavior. *Journal of Business Ethics* (15), 133-145.
- Çelikkaya, A. (2002). Mükelleflerin Vergiye Gönüllü Uyumunu Etkileyen Faktörler. *e-Akademi Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi* (5).
- Çiçek, H., Karakaş, M., & Yıldız, A. (2008). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Vergi Yükümlülerinin Vergiyi Algılama ve Tutum Analizi: Bir Alan Araştırması. *Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı* (381).
- Demir, M. (2009). Toplumun Vergiye Karşı Tutum ve Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi* (18), 1-10.
- Edizdoğan, N., Çetinkaya, Ö., & Gümüş, E. (2011). *Kamu Maliyesi*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Hazman, G. G. (2009). Vergi Bilincini Etkileyen Muhtemel Dışsal Etkenlerin Lojistik Regresyon Analizi ile Tespiti. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4 (1), 53-71.
- İpek, S., & Kaynar, İ. (2009). Vergiye Gönüllü Uyum” Konusunda Çanakkale İline Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 16 (1), 173-190.
- Özdemir, A. R., & Ayvalı, H. (2007). Vergi Bilincine Sahip Bireylerin Fiş veya Fatura Alma Duyarlılığını. *Maliye Dergisi* (153), 51-73.
- Sağlam, M. (2013). Vergi Algısı ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma. *Sosya Ekonomi Dergisi* (1), 315-334.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma. *Maliye Dergisi* (158), 496-512.
- Tunca, E. (2011). Sosyo-Psikolojik Açından Vergi Mükelleflerinin Vergi Karşısındaki Tutum ve Davranışları: Nevşehir İli Örneği. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, 46-47.
- Tunçer, M. (2003). Vergi Ahlakı-Vergi Uyumunu ilişkisi ve Türkiye. *Vergi sorunları* (181), 92-114.
- Tüfekçi, A. K. (2010). Geçmişten Günümüze Kadar Vergiye Karşı Bireysel ve Toplumsal Tepkiler. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Trabzon.
- Yeniçeri, H. (2005). Vergi Yükümlülerinin Vergi Karşısındaki Tutum Ve Davranışlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması. *stanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Metodoloji ve Sosyoloji Araştırmaları Merkezi Sosyoloji Konferansları Dergisi* (31), 279-299.
- Yenigün, Y. (2012). Vergi Bilinci Ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükelleflerin Davranışları: İstanbul Örneği. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Isparta.
- Yenigün, Y. (2012). Vergi Bilinci ve Vergi Uygulamaları Karşısında Mükelleflerin Davranışları: İstanbul Örneği. Isparta: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Zorlu, Ö. (2012). İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinci Düzeyi ve Vergi Bilinci Düzeyi ile İlgili Örnek Uygulama: Ankara İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi* , 25.